

ПРІОРИТЕТИ РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ПЕСТИЦИДІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

В статті визначено та узагальнено напрями реформування адміністративно-правового регулювання обігу пестицидів у сільському господарстві України. Автором запропоновано внесення змін до законодавства України у цій сфері.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, обіг пестицидів, реформування адміністративно-правового регулювання обігу пестицидів, напрями реформування, законодавство.

В статье определены и обобщены направления реформирования административно-правового регулирования обращения пестицидов в сельском хозяйстве Украины. Автором предложено внесение изменений в законодательство Украины в этой сфере.

Ключевые слова: административно-правовое регулирование, обращение пестицидов, реформирования административно-правового регулирования обращения пестицидов, направления реформирования, законодательство.

The article defines and generalizes the ways reformation of administrative – law control of circulation of pesticides in agriculture of Ukraine. The author suggests modifications of legislation of Ukraine in the sphere.

Key words: administrative – law control, circulation of pesticides, reformation of administrative – law control of circulation of pesticides, the ways of reformation, legislation.

Вступ. Дослідження питань адміністративно-правового регулювання обігу пестицидів у сільському господарстві України приводить до висновку про назрілу проблему такого реформування. Удосконалення потребують державне управління, нагляд та контроль, система та структура органів виконавчої влади, враховуючи нові підходи до визначення їх функцій та повноважень у сфері безпечного обігу пестицидів; підвищення ефективності заходів з охорони навколишнього природного середовища, охорони здоров'я людей. Крім того, все більшої актуальності на сьогодні набуває взаємодія органів виконавчої влади з суб'єктами господарювання, які здійснюють підприємницьку діяльність у цій сфері. Така співпраця можлива шляхом усунення надмірних адміністративних перешкод при здійсненні підприємницької діяльності у сфері обігу пестицидів; створенням умов для забезпечення конкурентоспроможності пестицидів вітчизняного виробництва як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках тощо.

Аналіз останніх досліджень. Грунтовні пропозиції з приводу реформування адміністративно-правового регулювання різних галузей народного господарства розроблено в юридичній науці такими вченими: В. Б. Авер'яновим, О. Ф. Андрійко, Ю. П. Битяком, В. В. Галуньком, І. П. Голосніченком, Р. А. Калюжним, В. Ковальом, В. К. Колпаковим, В. І. Курилом, Ю. С. Шемшученком, В. К. Шкарупою та ін. Однак аспект загальної проблеми – питання пріоритетів реформування адміністративно-правового регулювання обігу пестицидів у сільському господарстві України, недостатньо обговорюється та вивчається у наукових колах.

Метою цієї статті є вивчення та узагальнення напрямів реформування адміністративно-правового регулювання обігу пестицидів у сільському господарстві України та надання пропозицій щодо удосконалення законодавства у цій сфері.

Реформування – це проведення певних перетворень, удосконалень, змін. В енциклопедичних джерелах «реформа» (фр. *reformе*, від лат. *reformo* – перетворюю) розглядається як перетворення, зміна, перебудова будь-якої сфери суспільства, життя (порядків, інститутів, установ), не знищуючи засад (основ) існуючої соціальної структури; формально – це нововведення будь-якого змісту. Реформою називають більш або менш прогресивні перетворення. Реформа – це засіб зміни різних сфер життя [1, 1123]. На думку В. С. Стефанюка: «В основу реформування українського адміністративного права має бути покладено передбачений Конституцією (ч. 1 ст. 8) принцип верховенства права, що означає підпорядкування діяльності державних інституцій потребам реалізації та захисту прав людини, пріоритетність останніх перед іншими цінностями демократичної, соціальної, правової держави. ... Отже, навіть у найбільш загальному розумінні адміністративне право має визначатися не як «управлінське» або «каральне», а як право забезпечення й захисту прав людини» [2, 3-4].»

Виклад основного матеріалу. Процес реформування не може відбуватися без введення певних поліпшень, удосконалень. Удосконалення – це процес багатоплановий та багатоаспектний, який повинен

базуватися на обґрунтованих підходах, кінцевою метою якого є створення життєздатної, ефективної та дієвої нової системи. Такими обґрунтованими підходами можуть бути науково-теоретичні доробки фахівців, зокрема вчених-юристів, практика адміністративно-правового обігу пестицидів у сільському господарстві України, яка вказує на приховані як позитивні так і негативні риси останнього, міжнародні стандарти і зарубіжний досвід. Реформування адміністративно-правового регулювання обігу пестицидів в сільському господарстві України направлене перш за все на його удосконалення, на отримання позитивного результату в процесі здійснення.

Основою для проведення реформування адміністративно-правового регулювання обігу пестицидів у сільському господарстві України мають стати такі напрями:

1) нормативно-правового удосконалення сфери обігу пестицидів;

2) організаційно-правового удосконалення системи органів виконавчої влади у цій сфері, обґрунтованість їх функцій та повноваження.

Розглянемо спочатку напрям нормативно-правового удосконалення сфери обігу пестицидів.

Перш за все, слід підтримати ідею з приводу прийняття Екологічного кодексу України, в якому були б належним чином врегульовані питання обігу пестицидів у сільському господарстві України. Відомий науковець Ю.С. Шемшученко зазначає: «Необхідність прийняття кодексу зумовлена потребою у подальшій екологізації господарської діяльності, посиленні впливу державних заходів, спрямованих на забезпечення екологічної безпеки в країні, у тому числі законодавчих, які мають надати екологічній політиці в Україні системного характеру, активізувати діяльність у цій сфері суспільних відносин усіх органів державної влади й органів місцевого самоврядування, а також відповідних громадських об'єднань [3, 4].

Неякісні продукти харчування забруднені пестицидами до цього часу виробляються в Україні, а також потрапляють з інших країн. На нашу думку, в Україні слід створити ефективну систему продовольчих стандартів якості, яка ґрунтувалася б на європейських стандартах та досвіді, а також дієвий механізм органів державної влади щодо контролю у цій сфері.

Враховуючи міжнародні стандарти та правове регулювання провідних держав світу щодо обігу пестицидів, перш за все, потребує зміни назва Закону України «Про пестициди і агрохімікати». Обіг пестицидів повинен бути безпечним і таке формулювання необхідно підкреслити. Тому змінена назва Закону повинна звучати як: Закон України «Про безпечний обіг пестицидів і агрохімікатів». При чому, в статті 1 цього Закону повинно даватися визначення поняття «безпечного обігу пестицидів» як процесу, при якому відсутній ризик, пов'язаний із спричиненням шкоди навколишньому природному середовищу, здоров'ю людей і тварин, рослин, продукції сільського, лісового, водного господарства.

Удосконалення адміністративно-правового регулювання потребують і положення щодо рекламування пестицидів, адже громадське занепокоєння знаходить своє відображення в жорсткіших стандартах як на національному рівні, так і в частині міжнародної торгівлі у цій сфері. Неefективні правила, які врегульовують використання пестицидів, продовжують підривати зусилля із поширення і підтримки екологічних стратегій боротьби із шкідниками. Основна причина в активній рекламі пестицидів, які найчастіше сприймаються як найдешевший та найшвидший спосіб боротьби із шкідниками. З екранів телебачення, радіо, газет населення дізнається про чудодійні властивості пестицидів: покропив один раз картоплину перед висадкою – і колорадський жук не буде їсти її протягом усього часу росту, аж до збирання врожаю, однак не вказуючи при цьому на негативні наслідки застосування такої продукції, а навпаки додаючи, що вона цілком безпечна! Тому, на нашу думку держава повинна встановити чіткі правила поведінки суб'єктів господарювання щодо рекламування пестицидів, а також юридичну відповідальність за невиконання таких.

Відповідно до Міжнародного кодексу рекламування означає популяризацію продажу і використання пестицидів за допомогою друкованих і електронних засобів масової інформації, символів, вставок, сувенірів, наглядної демонстрації і живого слова [4, 7]. Також ним встановлені такі стандарти з приводу рекламування пестицидів промисловістю, яка повинна забезпечити, щоб: – всі рекламні формулювання були технічно обґрунтовані; – рекламні повідомлення не мали ніяких формулювань або зорових образів, прямо або опосередковано, по замовчуванню, неясності або в результаті перебільшованого ствердження можуть, можливо, вводити покупця в оману, в тому числі відносно «безпечності» продукту, його характеру, складу або щодо належного використання, офіційного визнання або затвердження; – реклама не стимулювала би інших видів використання пестицидів, крім тих, які конкретно вказані на етикетці; – рекламні матеріали не повинні мати рекомендацій, які б були б відмінними від рекомендацій визнаних дослідницьких або консультативних установ; – в рекламних матеріалах не допускається зловживання результатами дослідження, цитатами із технічної і наукової літератури або наукової термінології, щоб надати видимості науковості рекламним заявам, які не мають під собою наукової бази; – не повинно робитися заяв про безпеку, включаючи такі формулювання, як «безпечний», «не ядовитий», «нешкідливий», «нетоксичний» або який «відповідає КБСШ»¹, будь-то в супроводженні або без супроводження уточнюючої фрази «при застосуванні відповідної інструкції»; – в рекламних заявах не проводилося порівняння ризику, небезпеки або

¹ Комплексна боротьба із сільськогосподарськими шкідниками

«безпе́чності» різних пестицидів або інших речовин; – не робилися дезорієнтуючі заяви про ефективність продукту; – не надавалося прямих або опосередкованих гарантій, як наприклад, «застосування надає більше переваг», «гарантує високий врожай», якщо не має конкретних доказів, які обґрунтовують такі заяви; – реклама сприяла уважному вивченню покупцями і користувачами інформації на етикетках або тому, щоб її їм читали, якщо самі не вміють читати [4, 27-28].

Вказані положення можуть стати основою для спеціальної статті Закону України «Про пестициди і агрохімікати», оскільки визначення на законодавчому рівні вимог щодо рекламування пестицидів сприятиме запровадженню режиму безпе́чності обігу пестицидів в Україні.

Враховуючи зазначене вище необхідно доповнити статтею 15-1 «Рекламування пестицидів та агрохімікатів» Закон України «Про пестициди і агрохімікати» [5] та/або ж статтею 22-1 «Реклама пестицидів та агрохімікатів» Закон України «Про рекламу» [6].

Зокрема, стаття 15-1 «Рекламування пестицидів та агрохімікатів» Закону України «Про пестициди і агрохімікати» може бути викладена таким чином:

«Підприємствам, установам і організації заборонено рекламувати пестициди та агрохімікати поси́лаючись на їх безпе́чність.

Пестициди та агрохімікати повинні рекламуватись з додаванням інформації про засоби індивідуального захисту людини при їх застосуванні.

Підприємства, установи і організації зобов'язані повідомляти інформацію за допомогою тексту попередження такого змісту: «Застосування пестицидів може бути небезпечним для Вашого здоров'я», «Надмірне використання пестицидів та агрохімікатів шкодить здоров'ю людини та навколишньому природному середовищу», «Застосування пестицидів та агрохімікатів призводить до забруднення навколишнього природного середовища», «Захист рослин можна здійснити екологічно безпечними методами». В останньому випадку слід вказувати якими конкретно, або хоча б де можна знайти відповідну інформацію.

Також, поси́ленням ролі міжнародного стандарту щодо безпе́чності обігу пестицидів буде включення до Закону України «Про пестициди і агрохімікати» статті 15-2 «Інформація про безпечний обіг пестицидів і агрохімікатів» в такій редакції:

«З метою забезпечення споживачів інформацією про безпечний обіг пестицидів і агрохімікатів продавець зобов'язаний забезпечити кожну товарну одиницю рекомендацією щодо її застосування із зазначенням культур та об'єктів, для оброблення яких призначено пестициди і агрохімікати, способів, норм і кратності використання, термінів вичікування (для пестицидів), заборони та обмеження на застосування, способів і засобів знешкодження пестицидів та агрохімікатів, а також заходів безпеки під час роботи, транспортування і зберігання, ліквідації аварійних ситуацій та їх наслідків, заходів подання першої медичної допомоги у разі отруєння.

Не допускається обіг пестицидів і агрохімікатів за відсутності на кожній товарній одиниці рекомендації щодо їх застосування, транспортування і зберігання, ліквідації».

Внесення ж все ж таки змін до Закону України «Про рекламу» є необхідним, оскільки відповідно до нього недобросовісна реклама забороняється, тобто, яка вводить або може ввести в оману споживачів реклами, завдати шкоди особам, державі чи суспільству внаслідок неточності, недостовірності, двозначності, перебільшення, замовчування, порушення вимог щодо часу, місця і способу розповсюдження [6].

На нашу думку, відсутність в Україні спеціального правового регулювання щодо рекламування пестицидів призводить саме до використання недобросовісної реклами підприємствами, установами, організаціями.

Поняття рекламування пестицидів як дефініція повинне бути внесено до статті 1 Закону «Про пестициди і агрохімікати» у такому вигляді: «Рекламування означає популяризацію продажу і застосування пестицидів за допомогою друкованих і електронних засобів масової інформації, реклами на телебаченні і радіо, спеціальних виставкових заходів, символів, вставок, сувенірів, наглядної демонстрації і живого слова».

Наступним важливим напрямком покращення адміністративно-правового регулювання у сфері обігу пестицидів у сільському господарстві України є організаційно-правове удосконалення системи органів виконавчої влади у цій сфері, обґрунтованість їх функцій та повноважень.

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 травня 1991 р. визначено завдання контролю у галузі охорони навколишнього природного середовища, що полягає у забезпеченні додержання вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища всіма державними органами, підприємствами, установами та організаціями, незалежно від форм власності і підпорядкування, а також громадянами [7]. Статтею 36 цього Закону передбачено здійснення громадського контролю у галузі охорони навколишнього природного середовища, що здійснюється громадськими інспекторами охорони навколишнього природного середовища згідно з Положенням, яке затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів.

Міжнародним стандартом у сфері обігу пестицидів є якнайширше залучення громадськості та місцевих територіальних громад, тому вказане положення можна застосувати і в реформуванні національного законодавства, встановивши самоврядний контроль за безпечним обігом пестицидів в Україні. Зокрема, Закон України «Про обіг

пестицидів і агрохімікатів» слід доповнити статтею 3-2 «Самоврядний контроль за безпечним обігом пестицидів і агрохімікатів» такого змісту «Самоврядний контроль за безпечним обігом пестицидів і агрохімікатів здійснюється сільськими, селищними, міськими, районними та обласними радами».

Про важливість запровадження такої норми свідчить практика не утилізованих, захоронених пестицидів, які забруднюють навколишнє середовище та шкодять здоров'ю людей. Саме на «місцях» у розташуванні своєї територіальної громади про цю проблему знають з біллю та трагедією. Зокрема, на думку координатора програми «Питна вода та санітарія» ВЕГО «Мама-86» Ганни Цветкової: «нітрати – це основна проблема колодязної води в Україні, Саме вони можуть спричинити «синдром блакитних немовлят» або водно-нітратну метгемоглобінемію. Свого часу від цієї хвороби лише в одній Полтавській області вмирало по десять-дванадцять малюків на рік. Після виявлення причини смертей малят Полтавська СЕС почала інформувати селян та медиків про нітрати. Крім того, кожна вагітна жінка, стаючи на облік до жіночої консультації, мала показати лікарям довідку про вміст нітратів у воді, яку вона вживає. Ця система працює на Полтавщині досі, і місцеві медики називають її дуже дієвою» [8, 5]. Тому місцева громада має повне право вимагати якнайшвидшого знешкодження та утилізації застарілих пестицидів.

Така робота проводиться в багатьох областях України. Так, за даними офіційного сайту Державного управління навколишнього природного середовища в Донецькій області триває робота по перезатарюванню непридатних до використання пестицидів і агрохімікатів, які в подальшому будуть відправлені на знищення до Польщі. На жаль, на території нашої країни немає таких підприємств, де технологічно було б безпечно для природи утилізувати небезпечні відходи [9].

Цілком обгрунтованим бачиться створення на території України підприємств з безпечної утилізації пестицидів, тому пропонуємо в Державному бюджеті виділити на ці потреби державні кошти. Державна реєстрація пестицидів на сьогодні є досить складною та заплутаною, тому пропонуємо спростити останню за принципом «єдиного вікна».

Зміни в українському та європейському законодавстві, системі органів виконавчої влади вимагають узгоджень між сторонами в напрямку дотримання європейських вимог у зв'язку із заявленим курсом нашої держави на євроінтеграцію. Поглиблення торгово-економічних зв'язків України з Євросоюзом, зміна вимог щодо контролю у сфері безпечного обігу пестицидів у країнах спільноти приводить до заборони застосування деяких пестицидів походженням з України в цих країнах.

Застарілі стандарти щодо поводження з пестицидами (деякі були прийняті ще за Радянського Союзу), призводять до неефективної роботи органів виконавчої влади в Україні. Тому, підтримуємо думку щодо доцільності прийняття національного Технічного регламенту з безпечного обігу пестицидів в Україні та його гармонізування зі стандартами Європейської спільноти.

Створення координуючого органу з безпеки харчових продуктів між Міністерством сільського господарства та продовольства України та Європейським агентством з продовольчої безпеки та їх тісна взаємодія сприятиме налагодженню позитивного діалогу та взаємодопомозі у створенні єдиного безпечного екологічного простору між нашими країнами. Крім того, як вже було відмічено, Євросоюзом створено систему швидкого реагування у сфері продовольства й харчування (RASFF), позитивний досвід якої слід вивчити та по можливості перейняти.

Європейське хімічне агентство має ряд повноважень у сфері реєстрації пестицидів, тому вивчення його функцій та повноважень є необхідним, і навіть може слугувати темою подальших дисертаційних досліджень. Звичайно, налагодження контактів та співробітництва між національними органами виконавчої влади та Європейським хімічним агентством позитивно вплине на товарообіг між вказаними сторонами, тому встановлення партнерства є одним з першочергових завдань перед уповноваженими органами державної влади у сфері безпечного обігу пестицидів.

Висновок. Пріоритетами реформування адміністративно-правового регулювання обігу пестицидів у сільському господарстві України є удосконалення нормативно-правового та організаційно-правового напрямку, які базуються на міжнародних та європейських стандартах.

Література:

1. Советский энциклопедический словарь / под. ред. А. М. Прохорова. – Советская Энциклопедия; – 4-е изд. – М., 1987. – 1599 с.
2. Стефанюк В. Проблеми вдосконалення адміністративного права та перспективи розвитку адміністративної юстиції в Україні / В. Стефанюк // Право України. – 2003. – № 1. – С. 3-7.
3. Шемиученко Ю. Актуальні проблеми кодифікації національного та міжнародного екологічного права / Ю. Шемиученко // Право України. – 2011. – № 2. – С. 4-11.
4. Международный кодекс поведения в области распределения и использования пестицидов. – Продовольственная и сельскохозяйственная ООН. – 2009. – 39 с.
5. Закон України «Про пестициди та агрохімікати» від 2 березня 1995 року № 86/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/86/95-вр>
6. Закон України «Про рекламу» від 3 липня 1996 року № 270/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80>

7. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 травня 1991 року № 1264-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>

8. Цигульова Ольга. Життя з «приправою» Чим саме отруєна вода в сільських криницях по всій Україні та через що гинуть маленькі діти? / Ольга Цигульова // Україна Молода. – 2010. – восьме червня (№ 102). – С. 5.

9. Пестициди відправляються за кордон. Державне управління навколишнього природного середовища в Донецькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ecodon.org.ua/shownews.php?id=>

УДК 339.137(477).

В.В. Логін

к. н. з д.упр.,

ГУ МВС України у Львівській області

М.П. Лазур

к. і. н.,

старший викладач,

Закарпатський державний університет;

М.А. Павник

студент,

Національний університет "Львівська політехніка"

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЗИЦІЇ УКРАЇНИ

У статті розглянуто заходи щодо стимулювання зовнішньої торгівлі України, зокрема: фінансове сприяння держави вітчизняним експортерам, використання важелів податкового регулювання, удосконалення нормативної бази, перспективні проекти в галузі інформаційного забезпечення експорту, організація в країні ефективної системи сертифікації експортної продукції. Визначено пріоритети забезпечення національної конкурентоспроможності.

Ключові слова: конкурентоспроможність, фінансове сприяння експорту, податкова система, інформаційне забезпечення.

В статье рассмотрены мероприятия по стимулированию внешней торговли Украины, в частности: финансовое содействие государства отечественным экспортерам, использование рычагов налоговой регуляции, усовершенствования нормативной базы, перспективные проекты в отрасли информационного обеспечения экспорта, организация в стране эффективной системы сертификации экспортной продукции. Определены приоритеты обеспечения национальной конкурентоспособности.

Ключевые слова: competitiveness, financial assistance to the export, tax system, informative providing.

Measures on stimulation of foreign trade of Ukraine are considered in the article, in particular: a financial assistance of the state to the domestic exporters, use of levers of the tax adjusting, improvement of normative base, perspective projects, is in industry of the informative providing of export, organization in the country of the effective system of certification of export products. Priorities of providing of national competitiveness are certain.

Keywords: competition, perfect competition, monopolistic competition, oligopolistic competition, perfect monopoly, markets.

Постановка проблеми. Глобальні трансформації, що обумовлюють розвиток світової економіки, характеризується посиленням міжнародної конкурентної взаємодії на різних рівнях та з різною суб'єктною базою, активного функціонування інтеграційних об'єднань, які націлені на забезпечення ефективного локального середовища, яке має сприяти зростанню національної конкурентоспроможності та формуванню конкурентної позиції національних економічних систем в глобальному економічному просторі.

На сучасному етапі економічних перетворень актуальною стає необхідність наукового обґрунтування напрямків формування міжнародних конкурентних позицій національних економічних систем в умовах глобальної конкуренції, що обумовлює нову конфігурацію факторів забезпечення конкурентоспроможності національних економік країн світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам формування конкурентної позиції економічної системи присвячено праці вітчизняних і зарубіжних економістів, таких як Л. Антонюк, О. Білоруса, І.